

## POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

**Typ posudku:** oponentský posudek

**Autor/ka práce:** Hana Märzová

**Název práce:** Šaty dělají člověka: Oděv jako nositel významů

**Vedoucí práce:** Doc. PhDr. Jadwiga Šanderová, CSc.

**Oponent/tka:** Martin Volek

**Navržené hodnocení:** dobře

**Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.**

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Jako cíl práce autorka si stanovuje **porovnání výpovědí studentů o významech svého oblečení se stávajícími sociologickými koncepty významu oblečení:**

„Ve své práci budu vycházet ze sociologické literatury zabývající se významy spojenými s oděvem a pokusím se ji srovnat s výsledky vyplynuvšími z analýzy rozhovorů se studenty gymnázia. Pokusím se hlouběji porozumět významům, jež tito studenti spojují s oděvem svým i s oděvem druhých, a odpovědět na otázku, zda jejich pohled na významy oděvu a na způsob, jakým se tyto významy uplatňují v jejich životech, odpovídá přístupu sociologů.“ [2–3]

Takto **vymezenému cíli práce odpovídá i formulace závěrů.** V Závěru jsou představena zjištění z analýzy výpovědí studentů a autorka konstatuje, že odpovídají vybraným zjištěním či interpretacím jiných autorů (Daters, Vlachová, Bourdieu). V posledním odstavci textu autorka píše:

„Významy spojované s oděvem v rozhovorech s informátory tedy z podstatné části odpovídaly zjištěním ze sociologické literatury.“ [33]

Text je rozčleněn do tří hlavních částí. (1) První z nich je věnována tomu, **co ohledně oděvů píše vybraní kanoničtí autoři** – Veblen, Simmel a Bourdieu [4–8]. (2) Druhá **rešerši konceptů a postřehů vztahujících se k oděvům** [8–11]. (3) Třetí část je věnována **empirickému výzkumu**, který autorka realizovala [12–31]. V průběhu textu však **není zcela jasná souvislost těchto tří částí** a k jejich propojení dochází až v samotném Závěru.

**Problematické je pořadí těchto tří částí ve vztahu k výzkumné otázce.** Řazení kapitol věnovaných přehledu aktuálního poznání před kapitoly věnované analýze dat získaných vlastním empirickým výzkumem by odpovídaly situaci, kdy rešerše slouží jako příprava pro vlastní empirické zkoumání.

Podle své výzkumné otázky však autorka chce výsledky vlastní analýzy empirických dat srovnávat s sociologickými koncepcemi a interpretacemi týkajícími se oblečení – nikoli tyto koncepce používat pro prohloubení vlastní analýzy. Pak by ovšem pro práci bylo přínosnější, aby kapitoly věnované přehledu aktuálního poznání jiných autorů byly umístěny až za kapitolou věnované vlastnímu empirickému výzkumu, neboť právě jeho výstupy jsou s aktuálním poznáním jiných autorů porovnávány. Tímto řazením by se autorka měla vyhnout tomu, aby do její analýzy pronikaly koncepty a interpretace jiných autorů, se kterými chce zároveň výstupy své analýzy srovnávat.

Domnívám se však, že **koncepce a interpretace jiných autorů do autorčiny analýzy empirických dat pronikají.** Příkladem může být konstatování v části věnované empirické analýze

vlastních dat, že proces konstituovaný významu oděvu může být vědomý i nevědomý:

„Tento proces, v jehož rámci se do oděvu promítají různé významy, může být nevědomý, ale také uvědomovaný nebo přímo záměrný. Pak jde spíše o aktivní „vkládání“ různých významů do oděvu.“ [17]

Autorčina analýza empirických dat se však soustředí na **zachycení respondenty výslovně formulovaných významů, které oděvům připisují**, nikoli na významy, které ve svých výpovědích výslovně nezmiňují. S ohledem na absenci odkazu tak není jasné, oč se toto autorčino konstatování opírá. Ostatně toto tvrzení není v autorčině práci blíže vysvětleno ani doloženo (kupř. citací výpovědi respondenta). Spíše toto konstatování působí jako inspirace konceptem jiného autora, nedoložená řádnou citací. Tato inspirace ovšem oslabuje následné srovnání autorčiny vlastní analýzy s koncepty a interpretacemi jiných autorů, neboť její analýza je srovnávanými koncepty a interpretacemi již ovlivněna.

Autorka tedy ve své práci nejednoznačně vymezuje vztah mezi svou výzkumnou otázkou a jednotlivými částmi své práce. **Není jasná role analýz, konceptů a interpretací jiných autorů (tj. „teorie“) ve vztahu k vlastní analýze empirických dat (tj. „empirie“)** – zda „teorie“ poskytuje vhled do analýzy „empirie“, či zda autorka srovnává svou analýzu „empirie“ s „teorií“.

V kontextu toho je i nejisté, **jaký přínos takto formulovaná výzkumná otázka má**. S mírnou nadsázkou se domnívám, že pro jakákoli empirická data je možné najít nějakou sociologickou koncepci, která těmto datům bude odpovídat. Mám proto pochybnosti, zda předkládaná analýza obsahuje nová zjištění, a to i ve smyslu potvrzení či falzifikace stávajících sociologických koncepcí týkajících se oblečení.

## 2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

V seznamu použité literatury je uvedeno celkem **21 titulů**, z čehož je **12 cizojazyčných**.

## 3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Ve vlastním empirickém šetření postupuje autorka metodou **kvalitativního výzkumu**. Jejimi respondenty je 8 studentů ze dvou školních tříd jednoho gymnázia. Metodou výběru „známí známých“ [srov. 12]. Počet respondentů i metoda výběru jsou pro bakalářskou práci **zcela dostačující**.

## 4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Autorčina analýza vlastních empirických dat je **spíše než analýzou opakováním a seskupováním témat a slov zmíněných studenty. Témata a slova však analyticky** nepropojuje, a nesoustředí se na souvislosti mezi nimi. Respondenty používaná slova „móda“, „styl“, „pohodlnost“, „originalita“ tak tvoří jednotlivé tématické kapitoly, avšak vazbu, která mezi těmito slovy existuje, autorka hlouběji neanalyzuje – pouze popisuje, co k těmto slovům respondenti říkají. Dalším příkladem tohoto autorčina přístupu může být slovo „značkovost“. Autorka tento pojem nijak blíže neosvětluje, pojímá jej jako samozřejmou kategorii, stejně jako její respondenti. Avšak percepce toho, co pro respondenty „značkové“ oblečení je a co již není, tedy způsob konstrukce této kategorie, je důležitou informací pro analýzu „značkovosti“ a vztahu respondentů ke „značkám“. Může být klíčem k interpretaci dat z hlediska sociální struktury vázané oblečení, kterou respondenti samotní ve svých rozhovorech vědomě netematizují.

## 5. Jsou v práci autora/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Autorka **cituje řádně**.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

**Formální náležitosti byly splněny.**

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Autorka v textu **respondenty hodnotí**, což vnímám jako problematické. Poslední věta její bakalářské práce zní:

„Některé zvláštní významy, které se v rozhovorech objevily, byly pravděpodobně z velké části dány větrem informátorů a tím, že pochází z malého města.“ [33, obdobně i 13]

Kontext života respondentů je samozřejmě důležité zohlednit při analýze. Nicméně jeho uvedení v této formě není vhodné, neboť přinejmenším: (1) autorka **nedokládá**, co by těmito „zvláštními významy“ mělo být a čím jsou tyto významy „zvláštní“, (2) **zohlednění kontextu** respondentů při interpretaci dat **přenáší na čtenáře**, nicméně toto zohlednění by měla sama provést v průběhu analýzy, (3) **není etické** ve vztahu k respondentům, neboť je zobrazuje jako svým způsobem zaostalé – „nedospělé“ a „vesnické“.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Jaká je (či jaké jsou) role stávajícího poznání („teorie“) v procesu sociologického empirického výzkumu?

Proč a kým bývá móda „úzce spojována s mladými lidmi“ [3]? S ohledem na význam módy i pro příslušníky jiných věkových kategorií, není to pouze otřepané klišé?

Je s ohledem na sociální normy možné vůbec mluvit o svobodě oblékání? Respondenti hovoří o omezeních a příkazech, kterými jsou ve své volbě oblečení omezováni [13–15]. Avšak co omezení a příkazy, která existují (kupř. právě móda, styl, značkovost, pohodlnost), avšak respondenti si jich vědomi nejsou?

Celkové hodnocení práce:

Požadavky kladené na bakalářskou práci byly splněny, proto **doporučuji k obhajobě**. Protože však autorčina analýza empirických dat je pouze shrnutím výpovědí respondentů a její propojení s analýzami, koncepty a interpretacemi jiných autorů („teorie“) je problematická, **navrhuji hodnocení dobře**.

Datum:

Podpis: